

หมู่บ้านจึงถูกเรียกตามนี้

ชาวบ้านดั้งเดิมของหมู่บ้านนี้อพยพมาจากจังหวัดมหาสารคาม อำเภอสหัสภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น และบ้านฝักแฉ้ง จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งผู้นำในการอพยพมาตั้งถิ่นฐานคือ หลวงเทพวิชาชาญ มาจากบ้านฝักแฉ้ง จังหวัดอุบลราชธานี มาตั้งถิ่นฐานครั้งแรกบริเวณรอบ ๆ หนองน้ำของหมู่บ้าน (ปัจจุบันอยู่ทางตะวันตกของถนนมิตรภาพ) อาชีพช่วงแรกชาวบ้านเก็บหอย จับปลา ฯลฯ ต่อมาเริ่มทำนาทำไร่ปลูกปอ หมู่บ้านนี้มีอายุประมาณ 80 ปี นับตั้งแต่เริ่มมาตั้งถิ่นฐาน

ลักษณะทั่วไปของหมู่บ้าน เป็นหมู่บ้านแบบกระจุกหรือแบบกลุ่มที่มีการจัดระเบียบภายหลังจากที่ได้รับการคัดเลือกเป็นหมู่บ้านที่ทดลองทำการพัฒนา ของกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย เมื่อปี 2503 จึงทำให้หมู่บ้านนี้ได้รับการพัฒนาทางด้านต่าง ๆ เช่น ทางด้านสาธารณสุข ได้มีการจัดตั้งสถานีอนามัยประจำบ้านหนองบัวคิม ทำให้ประชาชนมีสุขอนามัยดีขึ้นมีการจัดบ้านเรือนให้ถูกสุขลักษณะ มีการใช้ส้วมซึม และในปี 2506 มีไฟฟ้าใช้ในหมู่บ้าน ต่อมามีการตัดถนนหนทางในหมู่บ้าน เพื่อความสะดวกในการคมนาคม (ดูแผนที่หมู่บ้าน หน้า 43)

อาณาเขต ทิศเหนือ ติดต่อกับ บ้านหนองปลาเชิงและบ้านท่าพระ

ทิศใต้ ติดต่อกับ บ้านหนองแวง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ บ้านหนองนิคม

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ บ้านหนองโพธิ์

เมื่อปี 2527 กระทรวงมหาดไทย แบ่งเขตการปกครองของหมู่บ้านเป็น 2 หมู่ คือ ทิศตะวันออกของถนนมิตรภาพเป็นหมู่ 11 ทิศตะวันตกของถนนมิตรภาพเป็นหมู่ 7 ทั้ง 2 หมู่มีประชากรชายประมาณ 1,562 คน และหญิง 1,440 คน จำนวนครัวเรือนทั้งหมดประมาณ 440 ครัวเรือน มีเนื้อที่ทั้งหมด 12 ตารางกิโลเมตร แบ่งเป็นเขตที่อยู่อาศัยประมาณ 593 ไร่ ที่ทำนา 3,200 ไร่ ที่ทำไร่ 3,450 ไร่ และที่สาธารณประโยชน์ 207 ไร่ หมู่ที่ 7 มีกำนันสุพรม สิงห์ดี เป็นกำนันตำบลท่าพระ หมู่ที่ 11 นายสมบุญ อินทแสง เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ช่วงอายุของผู้ที่มีประสบการณ์เคยไปทำงานในตะวันออกกลาง พบมากที่สุดอยู่ในกลุ่มที่มีอายุระหว่าง 35-45 และ 45-49 ปี คือร้อยละ 11.5 และ 12.3 ตามลำดับ ครอบครัวที่มีสมาชิกน้อยกว่า 4 และ 6 คน นิยมการไปทำงานมากที่สุด คนโสดมีอัตราน้อยที่สุด ครอบครัวที่ไปทำงานฯ ส่วนมากจะไม่มีบุตร เกิน 4 คน (ดูตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ลักษณะทางประชากรระหว่างผู้ที่มีประสบการณ์กับผู้ไม่มีประสบการณ์ฯ

ลักษณะประชากร	ผู้ที่มีประสบการณ์ฯ	ผู้ไม่มีประสบการณ์ฯ	รวม
<u>ช่วงอายุ</u>			
ต่ำกว่า 29 ปี	4.9 (6)	6.6 (8)	11.5 (14)
30 - 34	7.4 (9)	4.9 (6)	12.3 (15)
35 - 39	11.5 (14)	5.7 (7)	17.2 (21)
40 - 44	9.8 (12)	6.6 (8)	16.4 (20)
45 - 49	12.3 (15)	9.8 (12)	22.1 (27)
50 - 54	3.3 (4)	5.7 (7)	9.0 (11)
55 - 59	0.8 (1)	4.1 (5)	4.9 (6)
60 ปีขึ้นไป	-	6.6 (8)	6.6 (8)
รวม	50.0 (61)	50.0 (61)	100.0 (122)
<u>จำนวนสมาชิก</u>			
ต่ำกว่า 4 คน	13.9 (17)	16.4 (20)	30.4 (37)
5 คน	11.5 (14)	11.5 (14)	23.0 (28)
6 คน	13.9 (17)	9.0 (11)	23.0 (28)
7 คน	1.6 (2)	5.7 (7)	7.0 (9)
มากกว่า 7 คน	9.0 (11)	7.4 (9)	16.4 (20)
รวม	50.0 (61)	50.0 (61)	100.0 (122)

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ลักษณะประชากร	ผู้มีประสบการณ์ฯ	ผู้ไม่มีประสบการณ์	รวม
<u>จำนวนบุตร</u>			
น้อยกว่า 2 คน	11.4 (14)	15.6 (19)	27.0 (33)
3 คน	17.2 (21)	9.0 (11)	26.2 (32)
4 คน	13.9 (17)	10.7 (13)	24.6 (30)
มากกว่า 4 คน	5.0 (6)	12.3 (15)	17.2 (21)
ไม่เข้าข่าย	2.5 (3)	2.5 (3)	5.0 (6)
รวม	50.0 (61)	50.0 (61)	100.0 (122)
<u>สถานภาพสมรส</u>			
โสด	2.5 (3)	2.5 (3)	5.0 (6)
สมรส	47.5 (58)	44.3 (54)	91.8 (112)
ม้าย	-	2.5 (3)	2.5 (3)
หย่า	-	0.8 (1)	0.8 (1)
รวม	50.0 (61)	50.0 (61)	100.0 (122)

การประกอบอาชีพของประชากรในหมู่บ้าน ในช่วงแรก ประมาณปี 2503 รัฐบาลยอมให้มีการเปิดป่า โดยให้ชาวบ้านเข้าไปดางป่าทำการเกษตรที่ซึ่งชาวบ้านปลูกในช่วงแรก ๆ คือ การทำนาข้าวเหนียวไว้บริโภคเนื่องจากเป็นอาหารหลักของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ต่อมาเมื่อโรงงานทอกระสอบมาตั้งที่หมู่บ้านนี้ ชาวบ้านเริ่มหันไปปลูกปอเพื่อป้อนโรงงาน (ในช่วงนี้มีชาวบ้านอพยพมาจากที่อื่นไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ไปรับจ้างเป็นกรรมกรในโรงงาน) ต่อมาราคาปอถูกลงมาก ชาวบ้านเริ่มหันมาปลูกมันสำปะหลังแทนปอ โดยการสนับสนุนจากรัฐบาล และมีโรงงานรับซื้อมันจากเกษตรกรโดยตรง เมื่อเกษตรกรเก็บมันสำปะหลังจะนำไปขายโรงงานรับซื้อมัน คิคราคาเป็นกิโลกรัม ตามราคาตลาดที่ตก

ลงกันที่หน้าโรงงานจะคิดราคารับซื้อมันไว้ แต่เมื่อปี 2527 ราคามันสำปะหลังตกต่ำลงมาก เกษตรกรบางคนต้องเลิกปลูก และให้ผู้อื่นเช่าที่ไร่ หรือเกษตรกรบางคนต้องหารายได้เพิ่ม โดยการไปรับจ้างทำงานทั่วไปทั้งในและนอกหมู่บ้าน นอกจากนั้นสตรีของหมู่บ้านที่ยังโสดจะเข้าไปทำงานในโรงงานทอกระสอบ โดยเป็นพนักงานคัดขนาดปอ บ้อน เครื่องจักร ได้รับความแรงประมาณวันละ 45 บาท นอกจากโรงงานทอกระสอบที่บ้านท่าพระแล้ว ยังมีโรงงานไทยน้ำทิพย์ติดกับหมู่บ้านนี้เป็นแหล่งดูดซับแรงงานจากหมู่บ้านนี้ โดยผู้ที่ทำงานในโรงงานไทยน้ำทิพย์จะเป็นแรงงานกึ่งฝีมือ และได้รับความแรงเป็นเงินเดือน แต่ทว่าจำนวนแรงงานกึ่งฝีมือของหมู่บ้านนี้มีไม่มากนัก

ในช่วงที่มีเวลาว่าง (ขณะที่ชายยังไม่แก่ช่วงเดือนตุลาคม - พฤศจิกายน) ชาวบ้านจะไปตัดต้นกกจากหนองน้ำท้ายหมู่บ้านมาตากแห้งแล้วนำมาทอเสื่อไว้ใช้ในครอบครัวและบางบ้านที่เหลือใช้จะขายแก่ร้านค้าที่ตลาดบ้านท่าพระ ในราคาผืนละ 12 บาท (ส่วนมากเป็นแรงงานสตรีของหมู่บ้านที่ทอเสื่อ)

จากการศึกษาจากข้อมูลจากการสำรวจทางด้านอาชีพพบว่า อาชีพส่วนมากของประชากรเป็นเกษตรกร ร้อยละ 41.8 โดยแยกเป็นผู้มีประสบการณ์แล้วกลับมาอยู่ในหมู่บ้านเป็นเกษตรกร 16.4 มากกว่าอาชีพอื่น ๆ นอกจากนั้นเมื่อดูอาชีพเดิมก่อนไปทำงานพบว่า เดิมเป็นเกษตรกรร้อยละ 13.9 (ดูตารางที่ 4)

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4 การประกอบอาชีพระหว่างผู้มีประสบการณ์ฯ กับผู้ไม่มีประสบการณ์ฯ

อาชีพปัจจุบัน	ผู้มีประสบการณ์ฯ	ผู้ไม่มีประสบการณ์ฯ	รวม
เกษตรกรรวม	16.4 (20)	25.4 (31)	41.8 (51)
รับราชการ	-	2.5 (3)	2.5 (3)
รับจ้างทั่วไป	7.4 (9)	3.3 (4)	10.7 (13)
ค้าขาย/บริการ	3.3 (4)	12.3 (15)	15.6 (19)
รับจ้างงานเกษตรกรรวม	-	4.9 (6)	4.9 (6)
อื่น ๆ	-	1.6 (2)	1.6 (2)
ว่างงาน	4.9 (6)	-	4.9 (6)
ยังไม่กลับ	18.0 (22)	-	18.0 (22)
รวม	50.0 (61)	50.0 (61)	100.0 (122)
อาชีพเดิม			
การเกษตร	13.9 (17)	12.3 (15)	26.3 (32)
รับราชการ	4.1 (5)	1.6 (2)	5.7 (7)
รับจ้างทั่วไป	27.9 (34)	5.7 (7)	33.6 (41)
ค้าขาย/บริการ	2.5 (3)	4.9 (6)	7.4 (6)
รับจ้างงานเกษตรกรรวม	-	0.8 (1)	0.8 (1)
ไม่เคยมีอาชีพเดิม	1.6 (2)	24.6 (30)	26.2 (32)
รวม	50.0 (61)	50.0 (61)	100.0 (122)

สำหรับการเดินทางไปทำงานในตะวันออกกลางในหมู่บ้านนี้ เริ่มไปกันมากในช่วงปี 2523 - 2524 เป็นช่วงที่ประเทศทางตะวันออกกลางต้องการแรงงานจากต่างประเทศเข้าไปทำงานทางด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ (infra-structure) โดยให้ค่าจ้างแรงงานสูงกว่าในประเทศไทย ผู้ที่เคยไปทำงานในตะวันออกกลางอยู่ก่อนแล้ว เมื่อกลับมาเยี่ยมบ้านก็ชักชวนพรรคพวก เพื่อนฝูงให้ไปทำงานฯ ประกอบกับในช่วงปี 2523-

2524 ปัญหาการถูกหลอกลวงยังมีน้อย และงานที่ไปทำส่วนมากเป็นงานก่อนสร้างไม่ต้องใช้ทักษะมากนัก ทำให้ชาวบ้านที่เป็นเกษตรกรแต่พอมีฝีมือในการก่อสร้างบ้างพอสมควร ด้วยการฝึกจากการช่วยสร้างบ้านหรือสาธารณประโยชน์ของหมู่บ้าน คัดสนใจเดินทางไปทำงานในตะวันออกกลาง นอกนั้นเป็นพวกที่รับจ้างทั่วไปพวกช่างฝีมือ กรรมกรงานก่อสร้างที่คัดสนใจไปทำงานๆ กันมาก ดังนั้น แรงงานที่ไปทำงานๆ ของหมู่บ้านนี้ส่วนมากเป็นแรงงานไร้ฝีมือและกึ่งฝีมือ (unskilled and semiskilled labour)

การศึกษาของชาวบ้าน ช่วงแรกที่หลวงเทพวิชาชาดูตั้งถิ่นฐานยังไม่มีวัดและโรงเรียน ลูกชายของหลวงเทพฯ บวชเป็นพระและเรียนธรรมเปรียญประโยค 3 ที่วัดในจังหวัดขอนแก่น และบางคนไปเรียนที่วัดในกรุงเทพฯ ต่อมาเพื่อเรียนจบเปรียญประโยค 3 จะได้รับฐานะเป็นมหา* เมื่อกลับมาอยู่ที่หมู่บ้านนี้จึงเรียรายเงินจากชาวบ้านมาร่วมกันสร้างวัดในหมู่บ้านและตั้งชื่อว่า วัดเทพบูรณาราม** เพื่อเป็นเกียรติแก่หลวงเทพฯ ที่เป็นผู้นำในการอพยพมาตั้งถิ่นฐานที่หมู่บ้านนี้ ต่อมาชาวบ้านส่งลูกชายมาเรียนหนังสือกับพระที่วัดนี้ แต่เป็นพวกลูกหลานของหลวงเทพฯ มากกว่าพวกชาวบ้านทั่วไป จนกระทั่งปี 2494 ทางการจึงอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนประถมศึกษาประจำหมู่บ้านนี้ บริเวณสนามหญ้าหน้าวัดเทพบูรณาราม ต่อมาย้ายมาอยู่ทางทิศตะวันออกของถนนมิตรภาพ

* มหา คือ ชายที่ชดเชยบวชเป็นพระ เรียนธรรมะด้วย ตั้งแต่ชั้นกรรม ตรี โท และเอก ต่อจากนั้น สอบเปรียญธรรมประโยค 3 ได้

** จากการเล่าเรื่องประวัติหมู่บ้านของนายประทีป จันทวงศ์ อดีตกำนัน-ตำบลท่าพระ อำเภอมะนัง จังหวัดขอนแก่น

โรงเรียนในหมู่บ้านนี้มี 2 โรงเรียนคือ โรงเรียนหนองบัวคี่ที่มีครูสามัคคี 3 เป็นโรงเรียนระดับประถม (ชั้นเด็กเล็ก - ชั้นประถมปีที่ 6) สังกัดคณีกงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ เขตการศึกษา 9 สร้างเมื่อปี 2494 เดิมสร้างอยู่หน้าวัดเทพบูรณาราม หมู่ที่ 7 ต่อมาปี 2519 ย้ายมาอยู่หมู่ที่ 11 ครูใหญ่คนแรกชื่อ นายอนุสิทธิ์ วิเศษลา คนปัจจุบันชื่อ นายสมเพชร วรราช (ครูใหญ่คนปัจจุบันเป็นที่นับถือของชาวบ้านทั่วไป) มีครูทั้งหมด 19 คน มีนักเรียนทั้งหมด 428 คน ชาย 228 คน หญิง 200 คน จำนวนห้องเรียน 13 ห้อง (สำรวจเมื่อ 1 มิถุนายน 2528) เด็กนักเรียนที่มาเรียนส่วนมากเป็นเด็กในหมู่บ้านหนองบัวคี่มี

อีกโรงเรียนหนึ่งเป็นโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6) สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เขตการศึกษา 9 เดิมชื่อว่าคอนทันวิทยา ต่อมาปี 2525 เปลี่ยนชื่อมาเป็นโรงเรียนท่าพระวิทยายน โรงเรียนนี้สร้างเมื่อ ปี 2518 (สอนตั้งแต่ชั้นประถมปีที่ 5 - 7) ครูใหญ่คนแรกชื่อ นายสมพงษ์ พระธานี คนปัจจุบันชื่อ นายรัฐจวน มุมอ่อน (ชาวบ้านไม่ค่อยสนใจเพราะครูใหญ่โรงเรียนมัธยมไม่ค่อยเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้านเหมือนครูโรงเรียนประถม) มีครูทั้งหมด 84 คน นักเรียนชาย 827 คน หญิง 689 คน จำนวนห้องเรียน 38 ห้อง เด็กนักเรียนที่มาเรียนที่โรงเรียนนี้ส่วนมากเป็นเด็กในหมู่บ้านหนองบัวคี่มี แต่ก็มีเด็กจากหมู่บ้านใกล้เคียงที่มีอาณาเขตติดต่อกันมาเรียน เพราะถือว่าเป็นโรงเรียนมัธยมประจำตำบลท่าพระ แต่เด็กในหมู่บ้านหนองบัวคี่มีบางส่วนเดินทางไปเรียนในจังหวัดขอนแก่น ทั้งนี้ผู้ปกครองของเด็กกล่าวว่า โรงเรียนท่าพระวิทยายนเพิ่งจะเปิดระดับมัธยมปลายได้เพียง 3 ปีที่ผ่านมา คิดว่าคุณภาพของครูที่จะสอนเด็กให้สามารถเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาน่าจะดีกว่าโรงเรียนในเมืองขอนแก่น

จากการศึกษาข้อมูลจากการสำรวจครัวเรือน เรื่องระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนระหว่างผู้มีประสบการณ์ กับผู้ไม่มีประสบการณ์ พบว่า ทั้ง 2 กลุ่มต่างจบการศึกษาชั้นประถมปีที่ 4 ถึงร้อยละ 68.8 ทั้งนี้เนื่องมาจากพระราชบัญญัติการประถมศึกษาในช่วงที่หัวหน้าครัวเรือนศึกษาระดับประถมบังคับให้เรียนถึงชั้นประถมปีที่ 4 เท่านั้น และชาวบ้านยังไม่เห็นความสำคัญของการศึกษามากนัก เพราะการทำงานที่กำหนดควมศึกษาการศึกษาน้อยมาก ชาวบ้านส่วนมากจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก็ออกมาช่วยทางบ้านทำการ-

เกษตร หรือรับจ้างแรงงานโดยไม่จำเป็นต้องมีการศึกษาสูง เพราะงานที่ทำไม่มีความซับซ้อนที่ต้องใช้ความรู้มากนักเป็นการทำงานที่ถ่ายเทกันโดยการฝึกฝน เช่น ช่างฝีมือก็จะดูจากการฝึกสร้างบ้านหรือเรียนรู้จากผู้อื่นที่มีความชำนาญแล้วลองฝึกทำในหมู่บ้าน ดังนั้น ความสำคัญของการศึกษาจึงไม่มากพอที่จะทำให้ชาวบ้านต้องค้นคว้าเรียนต่อในระดับสูง ซึ่งต่างจากการทำงานในปัจจุบันนี้ที่ต้องอาศัยวุฒิทางการศึกษามากำหนดความแตกต่างระหว่างบุคคลที่จะเข้าดำรงตำแหน่งหน้าที่ การทำงานจึงทำให้สมาชิกในสังคมเห็นความสำคัญของระดับการศึกษา และรัฐบาลก็กำหนดการศึกษาภาคบังคับให้เรียนจนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยเหตุเหล่านี้ทำให้ข้อมูลจากการสำรวจทางด้านการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนส่วนมากจบการศึกษาเพียงชั้น ป.4 (ดูตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 ระดับการศึกษาระหว่างผู้มีประสบการณ์ กับผู้ไม่มีประสบการณ์

ระดับการศึกษา	ผู้มีประสบการณ์	ผู้ไม่มีประสบการณ์	รวม
ไม่จบ ป.4 แต่อ่านออกเขียนได้	0.8 (1)	5.7 (7)	6.6 (8)
จบชั้น ป.4	34.4 (42)	34.4 (42)	68.8 (84)
จบชั้น ป.7	4.1 (5)	1.6 (2)	5.7 (7)
จบชั้นมัธยมต้น	7.4 (9)	4.9 (6)	12.3 (15)
จบชั้นมัธยมปลาย	1.6 (2)	0.8 (1)	2.5 (3)
จบ ปวช.	1.6 (2)	-	1.6 (2)
จบ ปวส.	-	0.8 (1)	0.8 (1)
จบ ปกศ.	-	-	-
จบปริญญาตรีและสูงกว่า	-	0.8 (1)	0.8 (1)
อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้	-	0.8 (1)	0.8 (1)
รวม	50.0 (61)	50.0 (61)	100.0 (122)

วัดประจำหมู่บ้านชื่อ วัดเทพบูรณาราม โดยบุตรชายของหลวงเทพฯ ที่บวชเรียนเป็นมหา เมื่อกลับมาอยู่ในหมู่บ้านจึงปรึกษากับชาวบ้านในการสร้างวัดในหมู่บ้านนี้ โดยการเรียไรเงินจากชาวบ้านที่มีศรัทธา และตั้งชื่อว่า วัดเทพบูรณาราม เพื่อเป็นเกียรติแก่บิดาที่เป็นผู้นำในการมาตั้งถิ่นฐานที่หมู่บ้านนี้ เจ้าอาวาสองค์แรกชื่อ ลิม และปัจจุบันเจ้าอาวาสชื่อ พระครูสุเทพ สารคุณ มีพระภิกษุ สามเณร ทั้งหมด 80 รูป (ช่วงเข้าพรรษา) ที่วัดนี้มีการสอนเปรียญธรรมแก่พระสงฆ์ สามเณร และทำพิธีเปิดสอนธรรมเป็นทางการ เมื่อเดือนสิงหาคม 2528 ในช่วงเข้าพรรษาทุกเย็น ประมาณ 16.00 น. ทางวัดจะตีกลองเป็นสัญญาณให้ชาวบ้านมาฟังพระเทศนา ชาวบ้านจะชวนกันเดินไปฟังพระเทศนา ส่วนมากเป็นแม่บ้านที่สมรสแล้ว รวมทั้งผู้อาวุโสของหมู่บ้านในช่วยเข้าพรรษา ผู้อาวุโสจะถือศีลคือ ละเว้นอบายมุข โดยเฉพาะวันพระ

การอุปถัมภ์พระสงฆ์ - สามเณร คือ การรับเป็นผู้จัดอาหารถวายพระสงฆ์ สามเณรที่มาจำวัดที่หมู่บ้านนี้ กล่าวคือ ที่วัดเทพบูรณาราม เป็นวันที่เปิดสอนธรรมแก่พระสงฆ์ สามเณร จึงทำให้ชาวบ้านจากที่อื่นมาบวชเรียนธรรมะที่วัดนี้กันมาก ดังนั้น ทางเจ้าอาวาสจึงจำเป็นต้องขอความช่วยเหลือจากชาวบ้าน โดยการรับเป็นผู้ปกครองหรือพ่อแม่ของสามเณรที่มาบวชที่วัดนี้

การอุปถัมภ์พระสงฆ์ สามเณร 1 รูป ต่อหนึ่งครอบครัว สำหรับบ้านที่มีความสามารถในการรับจัดอาหารถวายพระในตอนเช้าและกลางวัน แต่ถ้าครอบครัวใดที่ฐานะไม่ค่อยดีก็จะรวมกัน 2 ครอบครัวต่อพระสงฆ์ 1 รูป โดยกรรมการวัดจะปรึกษากับเจ้าอาวาสวัด ในการกำหนดว่าใครจะอุปถัมภ์ใคร โดยเฉพาะสามเณรที่มาอยู่ที่วัดนี้จะนับถือผู้ที่อุปถัมภ์เป็นเสมือนบิดามารดาของตน เมื่อมาจากบ้านก็จะมีของจากบิดามารดาของตนมาฝากผู้ที่อุปถัมภ์ทำให้ผู้ปกครองของสามเณรกับผู้อุปถัมภ์นับถือกันเป็นเสมือนญาติ บางรายเมื่อเลิกจากการ เป็นพระสงฆ์หรือสามเณร แล้วแต่งงานกับสาวในหมู่บ้านนี้

การอุปถัมภ์พระสงฆ์สามเณรในช่วงเข้าพรรษา กรรมการวัดจะแบ่งชาวบ้านออกเป็นกลุ่ม ๆ ส่วนมากแบ่งตามคุ้มที่อยู่อาศัย หรืออาจแบ่งตามกลุ่มเครือญาติที่สนิทใกล้ชิด โดยกลุ่มเหล่านี้จะรับภาระในการทำอาหารเช้าและกลางวันถวายพระสงฆ์สามเณรในวันพระ ด้วยการเรียไรเงินและสิ่งของจากสมาชิกกลุ่มที่ถูกจัดเป็นกลุ่มเดียวกัน แล้วมาทำข้าวห่อ

แกงหม้อเลี้ยงพระ ซึ่งชาวบ้านถือว่าเป็นการทำบุญ จะทำเช่นนี้ทุกวันพระในช่วงเข้าพรรษา โดยหมุนเวียนกันไปแต่ละกลุ่ม ซึ่งมีประมาณ 10 กว่ากลุ่ม

สถานือนามัยหมู่บ้านหนองบัวคันทมี สร้างเมื่อ พ.ศ.2503 มีผดุงครรภ์ 1 คน และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข 1 คน ที่ประจำสถานือนามัยแห่งนี้ ชาวบ้านที่มาใช้บริการส่วนมากเป็นผู้ที่ฐานะไม่ค่อยดีนักโดยการให้ผดุงครรภ์ไปทำคลอดให้ที่บ้าน นอกจากนั้นเมื่อชาวบ้านเจ็บป่วยไม่มาก เช่น ปวดหัว ปวดท้อง ก็จะมาขอยาไปรับประทานเอง ถ้าไม่หายก็จะไปรักษาในจังหวัดขอนแก่น ส่วนพวกที่มีฐานะปานกลางหรือฐานะดีมักจะไปรักษาในจังหวัดขอนแก่น มากกว่าที่จะไปสถานือนามัย สำหรับการรักษาแผนโบราณก็ยังพอมืออยู่บ้านแต่ไม่มากนัก เช่น เมื่อถูกน้ำร้อนลวกก็จะใช้น้ำมันทาแล้วเสกเป่าคาถา

จำนวนร้านค้าในหมู่บ้าน ช่วงประมาณ 10 ปี ก่อนหน้านี้มีเพียง 6 ร้าน ต่อมาเมื่อคนเริ่มไปทำงานในตะวันออกกลางกันมาก และส่งเงินกลับมาให้ครอบครัวใช้จ่าย ทำให้ร้านค้าเปิดกิจการมากขึ้น โดยร้านที่เปิดใหม่นี้เป็นร้านค้าที่มีทุนในการเปิดร้านมาจากการไปทำงานในตะวันออกกลางถึง 3 ร้าน แต่ปัจจุบันมีร้านค้าในหมู่บ้านทั้งหมดประมาณ 22 ร้าน ส่วนมากเป็นร้านขายอาหารพื้นเมือง ร้านขายของชำมีไม่มากนักและร้านขายกับข้าว ทั้งร้านขายของชำและร้านขายกับข้าวส่วนมากชาวบ้านจะใช้ระบบเงินเชื่อจ่ายสิ้นเดือน นอกจากนั้นเป็นร้านทำผมสตรี 4 ร้าน ร้านตัดผมชาย 3 ร้าน (ตัดช่วงเย็น) ร้านตัดเสื้อผ้า 3 ร้าน

โรงงานอุตสาหกรรม ในหมู่บ้านนี้มีโรงสีขนาดเล็กที่รับสีข้าวเปลือกที่ชาวบ้านนำมาสีโดยไม่คิดงเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ แต่ทางโรงสีจะได้รำข้าวและปลายข้าวไว้สำหรับเลี้ยงหมู หมู่ 7 มีโรงสี 3 โรง หมู่ 11 มี 1 โรง ผู้ที่เป็นเจ้าของโรงสีส่วนมากเป็นผู้ที่มีฐานะค่อนข้างดีของหมู่บ้าน และชาวบ้านไว้ใจว่าไม่เอาเปรียบในการแลกเปลี่ยนสีข้าวเปลือก

นอกจากนั้นมีโรงงานเผาอิฐขนาดเล็กใช้คนงานไม่เกิน 10 คน คนงานส่วนมากเป็นคนในหมู่บ้านหนองบัวคันทมีและเป็นสตรี ที่ท้ายบ้านมีเรือคูศุทธายที่ลำน้ำชี สำหรับส่งทรายไปขายที่จังหวัดอื่น คนงานขับรถบางส่วนเป็นคนในหมู่บ้านหนองบัวคันทมี

การจัดระเบียบทางสังคม ในหมู่บ้านนี้การพบปะสังสรรค์ระหว่างสมาชิกในสังคม เป็นการพูดคุยกับเพื่อนบ้านใกล้ชิตที่อยู่ใกล้เคียงกัน* และเมื่อเกิดความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ของผู้ที่อาศัยอยู่ในกลุ่มเดียวกัน พบว่า ส่วนมากเป็นญาติกันที่เกิดจากการแต่งงาน (ทาง ภาคอีสาน เรียกว่า เป็นคอง) เนื่องจากการนับญาติของหมู่บ้านนี้เป็นแบบนับถือญาติทั้ง 2 ฝ่าย แต่เมื่อแต่งงานแล้วฝ่ายชายจะมาอยู่บ้านฝ่ายหญิงในช่วงแรก ช่วยครอบครัวฝ่ายหญิง ทำมาหากินจนกระทั่งมีบุตรหรือเมื่อน้องสาวของฝ่ายหญิงแต่งงานก็จะแยกครอบครัว แต่ก็ จะสร้างบ้านอยู่ใกล้ ๆ กับบ้านของญาติฝ่ายหญิง นอกนั้นญาติทางสายโลหิตบางคนออกไป ทำงานนอกหมู่บ้านหรือแต่งงานไปอยู่ที่อื่น ทำให้ห่างกันบ้าง แต่พอถึงเทศกาลงานบุญก็จะ กลับมาทำบุญร่วมกันในหมู่บ้านนี้ หรือในรอบหนึ่งปีครอบครัวที่มีฐานะปานกลางจะทำบุญบ้าน ประจำปี โดยจะบอกญาติที่อยู่อื่นให้มาร่วมกันทำบุญบ้าน จึงทำให้ความสัมพันธ์ทางเครือ ญาติ ทั้งโดยสายโลหิตและญาติที่เกิดจากการเป็นคองของหมู่บ้านมีความสำคัญต่อการดำเนิน ชีวิตของสมาชิกในสังคม เพราะสมาชิกในหมู่บ้านติดต่อกันแบบใกล้ชิดช่วยเหลือซึ่ง กันและกัน เช่น การร่วมกันเป็นผู้ปลงศพพระสงฆ์ และสามเณร โดยแบ่งเป็นกลุ่มๆ

การควบคุมทางสังคม หมู่บ้านนี้มีการใช้วิถีประเพณีและจารีตประเพณีในการดำเนิน ชีวิตของสมาชิกสังคม เช่น การเกี่ยวหาราสีระหว่างชาย หญิง เพื่อที่จะให้ผู้ใหญ่ช่วยมอง- ว่าเห็นชอบด้วยหรือไม่ และเมื่อพอใจทั้งสองฝ่ายแล้วฝ่ายชายจะจัดผู้ใหญ่มาสู่ขอความประ- เเพณี (โดยผู้อาวุโสของหมู่บ้านที่มีครอบครัวสมบูรณ์ไม่หย่าร้างหรือตายจากกัน ลูก ๆ เป็น คนคมีงานทำ) หลังจากเจรจาสู่ขอหมั้นหมายและกำหนดวันแต่งงานด้วยพิธีการผูกข้อมือสู่ ขวัญความประเพณี แต่ถ้าคู่ใดที่ชายหญิงรักชอบกันแล้วแต่งงานตามกฎหมาย โดยไม่จัดพิธี ทางศาสนาชาวบ้านจะไม่พอใจนัก และจะสอนลูกหลานไม่ให้เอาเยี่ยงอย่าง หรือแม้แต่ ภรรยาของผู้ที่ไปทำงานในต่างประเทศชาวบ้านก็จะจับตามองหรือนินทาว่ามีการเปลี่ยน แปลงหรือไม่ ในเรื่องการแต่งตัวหรือการเที่ยวเตร่

* กลุ่ม คือ บ้านเรือนที่ตั้งอยู่ติดกันในละแวกบ้าน และมีชื่อเรียกตามสถานที่สำคัญ เช่น กลุ่มสถานีอนามัย อยู่รอบ ๆ สถานีอนามัย กลุ่มวัด อยู่รอบ ๆ วัด

ส่วนการควบคุมทางกฎหมาย ก็เห็นได้จากการปราบปรามเด็กวัยรุ่นคิดยาเสพติด เด็กเหล่านี้มักอยู่ในครอบครัวรับจ้างงานเกษตรกรรม การจับกุมเรื่องห่วยเดือนซึ่งนับเป็นปรากฏการณ์สำคัญของหมู่บ้านในเรื่องนี้

ความแตกต่างทางสังคม (social differentiation) ช่วงแรกตระกูลของหลวงเทพวิชาชาญเป็นตระกูลที่มีเกียรติของหมู่บ้าน เพราะหลวงเทพฯ ก่อนมาตั้งถิ่นฐานที่หมู่บ้านนี้ เคยรับราชการเป็นทหาร เมื่อมาตั้งถิ่นฐานที่หมู่บ้านหนองบัวก็มีสามารถดูแลสมาชิกของหมู่บ้านให้ปลอดภัยจากโจรผู้ร้าย และเป็นที่พักของสมาชิกในหมู่บ้านเมื่อมีเรื่องเคื้อคร้อน ต่อมารุ่นลูกของหลวงเทพฯ ก็มีผู้จบเปรียญธรรมประโยค 3 มีสมณะศักดิ์เป็นมหา ชำบ้านยอมรับนับถือว่าเป็นผู้ที่มีศีลธรรม ดังนั้น ตระกูลหลวงเทพฯ ได้รับความรักใคร่และนับถือจากชาวบ้านจากคุณสมบัติดังกล่าว

ต่อมาเมื่อถึงรุ่นหลานของหลวงเทพฯ เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยหมู่บ้านนี้ได้รับเลือกเป็นหมู่บ้านทดลองทำการพัฒนาชุมชนในปี 2503 ตำแหน่งต่าง ๆ ทางสังคมเป็นตำแหน่งที่ได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ การกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้นำที่เป็นทางการของหมู่บ้านส่วนมากกำหนดจกจากระดับการศึกษา คือ จบประถมปีที่ 4 มีความสามารถในการทำงานเป็นที่ยอมรับของชาวบ้าน จึงทำให้หลังจากที่มีการพัฒนาหมู่บ้านแล้ว ตำแหน่งทางสังคมของหมู่บ้านไม่จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับคนในตระกูลหลวงเทพอีกต่อไป ดังนั้น ในเรื่องความแตกต่างทางสังคมในเรื่องชาติตระกูลหรือสถานภาพ (ascribed status) น้อยลงและเริ่มยอมรับความสามารถของบุคคลมากขึ้น (achievement status)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

